

Tapdığı dərmanı üç dəfə öz üzərində sınayan Osmanlı həkimi

168 TİBBİ ALƏT

O, digər bir çox həkimin əksinə xüsusilə cərrahlıqla maraqlandı. O dövrdə həkimlər cərrahlığa o qədər də maraq göstərməzdilər. Səbəbi cərrahi müdaxilədə həyatı təhlükənin çox yüksək olması idi. Əməliyyatları asanlaşdıracaq tibbi alətlər, texniki vasitələr olaraq çox az idi.

Sabunçuoğlu cərrahi vasitələrin çoxunu əvvəlcə heyvanlar üzərində təcrübədən keçirdi və uğurlu nəticə əldə etdikdə insanlara da tətbiq etməkdən qaçmadı.

Bəzilərinə öz düzəltdiyi 168 tibbi alətdən istifadə etdi. Və bunların gələcək nəsillərə qalması üçün kitabların şəkillərini çəkdi. Ki, o dövrdə kitablarda o qədər şəkil istifadə olunmazdı. Bunlara əlavə olaraq müalicələrdə musiqi alətlərindən istifadə etdi.

Musiqinin psixoloji narahatlıqlar üzərindəki müalicəedici təsir bilinən bir üsul idi. Ancaq Osmanlılar musiqilə müalicənin ən parlaq dövrünü bu yüzillikdə yaşadı.

Bir gün Amasiyaya yolunuz düşsə, bir muzeyi mütləq ziyarət edin.

Sabunçuoğlu Şərəfəddinin həkim işlədiyi "Bimarhane" 2011-ci ildə Amasiya Bələdiyyəsi Mədəniyyət müdirliyinin yanında "Sabunçuoğlu Tibb və Cərrahiyyə Tarixi muzeyi" olaraq ziyarətçilərə qapılarını açdı.

Buradakı tibbi alətlərin yanında istifadə olunan musiqi alətlərini görəndə təəccüblənəcəksiniz.

Amasiya Universiteti yanında "Sabunçuoğlu Şərəfəddin Təhsil və Araşdırma Xəstəxanası" olduğunu da deyim.

Tarixi şəxsiyyətinə sahib çıxan Amasiyanı təbrik etmək lazımdır.

ardı var...

Dilimizə
uyğunlaşdıran:
Eminquey

Dünyanın gündəmində koronavirus var. Dərmanı tapıldı mı? Heyvanlar üzərində sınağa başlandı mı? Ya da insanlar üzərində sınaq aparmağa başladılar mı? Sizi 6 əsr əvvələ aparım: Ağ Şəmsəddinin reaksiyalarına rəğmən tibb əsərlərini türkçə yazan bir həkimlə tanış edim.

Osmanlı rejimi Fatehin əvvəlki dövrdə mədrəsələrində daha çox dini bilgiler öyrətdi. Pozitiv elmlər yalnız Fatehin taxta çıxmasından sonra dəyər qazandı. Çünki Fateh alimlərə çox dəyər verirdi, onları həmişə himayə edirdi.

Fatehin dövründə Osmanlı dövlətində elmi əsərlər yazmaq padşahın gözüne girmək üçün alətlə çevrildi.

Beləcə, Osmanlı tarixinin ən parlaq dövrü bu yüzillikdə yaşandı. Bu adlardan biri də Sabunçuoğlu Şərəfəddin idi.

Sabunçuoğlu Şərəfəddin (1386-1470).

Şahzadələr şəhəri Amasiyada doğuldu. Ki, şəhərin ayrı bir özəlliyi isə tibb tarixi baxımından dəyəri olması idi. XIV yüzilliyin əvvəllərində qurulan Amasiya Darüşşəfası adətən bir tibb mərkəzi olaraq işlədi və bir çox həkim buradan ortaya çıxdı.

Babası Sabunçuoğlu Hacı İlyas Çələbi 1408-1421-ci illərdə və atası Əli Çələbi 1421-1451-ci illərdə baş həkim işlədi.

Şərəfəddinin təhsilini Amasiyalı Burhanəddin Əhməddən aldı.

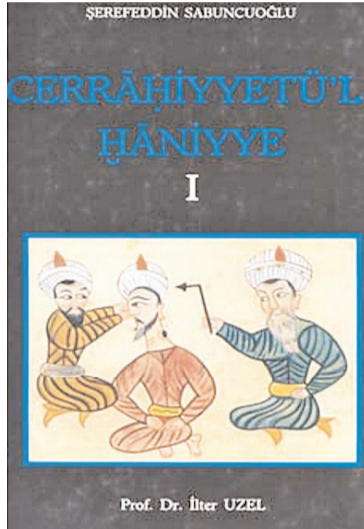
Amasiya Darüşşəfasında 11 illik təhsildən sonra 17 yaşında həkimliyə başladı. Həm xəstələrin müalicəsi ilə maraqlandı, həm də tibbi biliyini artırmaq üçün oxumağa, araşdırmağa davam elədi.

ÖZÜNÜ ZƏHƏRLƏDİ

Kəşfləri də heç asan olmadı.

Amasiyada o dövrdə sıx-sıx ilan zəhərlənməsi baş verirdi. Müalicədə istifadə üçün dərman hazırlayan Sabunçuoğlu oldu. İddiaya görə, zərdab üzərində çalışarkən zərdabı əvvəlcə toyuq və xoruzlar üstündə sınaqdan keçirdi. Nəticəsi yaxşı çıxdı. Buna görə

də öz üzərində sınaqdan keçirtməyə qərar verdi. Bunun üçün çox zəhərli bir ilan gətirdi və sol əlinin baş barmağını dişlətdi. Özünü zəhərlədikdən sonra zərdabı özünə vurdu. Və nəticədə nə barmağı şişdi, nə zəhərləndi. Qələmə aldığı "Mücrəbname" kitabı "təcrübi tibb" kitabı idi və əsərində bu hadisəni detalları ilə yazdı. Yəni Sabunçuoğlu xəstələri üçün özünü fəda edən

bir həkim idi. Təcrübələrindən bir neçə örnek gətirirəm:

Köməkçisi ilə İstanbuldan Amasiyaya qayıdarkən bədənlərini bit basdı. Müalicə üçün şam qətranını civəylə qarışdırıb kətandan da fitil hazırlayıb dərmanı boynuna bağladı, qalanını da qoltuq altlarına vurdu.

Bir başqa misal... Uşağı düşürmək üçün dərmanla bağlı idi. Ana qarınında ölən bir uşağın düşürülməsi üçün verdiyi dərmanın bətdə yaranan ciftə yaxşı təsir etdiyini anladı.

Qarşınızda xərcəng şişinin cərrahi şəkildə çıxarılmasını tövsiyə edən Osmanlı həkimi var. Təcrübəyə, ağıla söykəndiyi üçün həmişə əsərində bunun vacibliyini vurğulamışdı.

Hipokrat... Berqamalı Qalen... İbn Sina kimi özünü insanoğlunun xidmətinə vermiş tibb alimlərini yad etdi Sabunçuoğlu. Əsərlərini yazarkən və ya dərmanları hazırlayarkən bu alimlərin əsərlərindən yararlandığını həmişə hiss etirdi.

Yəni Sabunçuoğlu Şərəfəddin həmişə araşdırın bir həkim idi. Bu aslında şunu göstərirdi: